

БЪЛГАРСКАТА ОБЩНОСТ В ИСПАНИЯ: СТРУКТУРИРАНЕ, ИДЕНТИФИКАЦИЯ, ХОРИЗОНТИ

Димитър Карарусинов

Държавен експерт, Държавна агенция за българите в чужбина

Прието е в историята на дадена българска общност в чужбина да се отчитат определени тенденции. Те са свързани често с емигрантските вълни, когато потокът на хора към конкретна страна е особено голям.

Ситуацията с българската общност в Испания не е изключение, но има особености, които е важно да бъдат установявани, коментирани, интерпретирани – регулярно.¹

Контекст

През XX век конфликтът между идеологиите е в разгара си. Изходът от Втората световна война задълбочава противопоставянето. Държавите с режим на народна демокрация се разминават в идеологическите постановки за развитието на света и обществата с тези с либерална демокрация. Политическият плурализъм не просъществува дълги години в България в условията на противопоставянето: комунизъм vs демокрация. В България новата система се налага непосредствено след Втората световна война Групи хора, които не приемат комунистическите идеи, се насочват към емигриране по света или са репресирани. Отношенията между комунистическа България и франкистка Испания след 1944 г. се замразяват. Само няколко български дипломати от легацията на предишния режим са останали в Мадрид като политически изгнаници. В края на 40-те години замират за близо три десетилетия и двустранните отношения.

Съществуват спорадични културни, консулски и търговски контакти в този период. Втората емигрантска вълна е от 70-те години, когато има известно либерализиране на пътуванията извън границите на България.

Третата емигрантска вълна е от началото на 90-те години. Тя се отнася до големите демократични промени у нас и свързаното с тях пълно

¹ Трудно може да говорим за по-големи емигрантски вълни от наши сънародници, насочвали се към Испания, ако мислим за числото на преселилите се в кралството през XX век.

либерализиране на пътуванията зад граница. Икономическа българска емиграция се насочва и към Испания.

Структуриране на общността

С настъпването на демократичните реформи и промени в България се развива интересът на сънародниците да пътуват в чужбина. През 90-те години по неофициални данни на територията на Кралство Испания пребивават около 3 000 българи. Сънародниците проявяват подчертан интерес да пътуват в Испания и остават за известно време там. Мнозина от тях разглеждат пътуването като удобен случай да намерят работа и да се установят трайно, като поетапно изтеглят и семействата си.

Към средата на 90-те години има известен спад в потока от сънародници към Испания. В кралството има нередовно пребиваващи български граждани от София, Пловдив, Плевен, Русе.

Според данни от испанската статистика българите в кралството в края на 2001 г. са 9 953, а според българската дипломатическа мисия в Мадрид те вероятно са 2 пъти повече.

След 2001 година рязко се увеличава интересът на сънародниците да пътуват в Испания. Само след няколко години испанската статистика отчита цифри като 124 000, 140 000, 162 000 българи в кралството.

Активно пътуващи сънародници

Българите пътуват с цел професионално реализиране и възнаграждения – постигане на по-добър стандарт на живот, по-високи доходи, подобряване на социалния статус. В кралството заминават не само или не най-вече безработни, а хора с професии и квалификации, които разчитат в Испания да се трудят по специалността си и за по-високи възнаграждения. Сънародниците ни работят предимно в испански фирми. Създават се и немалко фирми от българи. Регистрирани като такива в Испания, те работят с персонал предимно от България – най-често с българи, пристигнали по роднинска или приятелска линия. Основните сфери за работа са предимно в строителството, ресторантьорството, хотелиерството. Някои проучвания и наблюдения показват, че сънародниците ни са склонни да се занимават с трудова дейност, която изисква по-ниска квалификация от тази, която притежават – основно заради финансови средства.

Важно е да се отбележи, че отношението към българите от страна на испанската администрация е изключително толерантно и добронамерено. Ако не са с установени нарушения от проведени акции на местната полиция, сънародниците ни не са като правило притеснявани с допълнителна информация как и кога са се озовали в кралството.

През 2009 година (второто тримесечие) испанската статистика отчита 138 000 българи, но цифрите се променят постоянно. В години на икономическа криза не се наблюдава много рязка промяна и завръщане десетки хиляди българи обратно в България. Ако в началото на 2009 г. българите в Испания са 164 000, то в края те са 142 000. Има наистина процес на реемиграция, но по скоро става дума за относителна реемиграция.

През 2016 година сънародниците ни в Испания съгласно информация от националната испанска статистика са 133 000.

Испанският модел

През първото десетилетие на XXI век в Испания възникват десетки асоциации на сънародниците ни. Те се създават като сдружения на българите в Мадрид, Валенсия, Сеговия, Хатива, Гандия, Памплона, Сарагоса, Валядолид, Мурсия, Малага, Палма на о. Майорка, Барселона и др. Асоциациите на българите в Испания се развиват почти паралелно с разрастването по брой на българските общности по градове и области. Най-влиятелните асоциации, чиято дейност е забелязана и оценена във взаимодействието с испанската администрация, са главно в Мадрид. В същото време в областите, където пребивават най-много българи, се създават не една, а дори по няколко асоциации на българите (Мадрид, Валенсия, Кастилия и Леон, Навара, Барселона). Тези асоциации са регистрирани по испанското законодателство и не се контролират или административат от българската държава.

Специализираната администрация в България развива общуването с тези организации на принципа на взаимодействието с мотивиран партньор за действие и дейности по съхраняването на българската културна идентичност на сънародниците ни зад граница.

Мадрид – големият център на българската общност

Мадрид е най-големият център на българската общност като численост на пребиваващите там сънародници – в град и област. В Мадрид те живеят и работят както в града, така и в Хетафе или Фуенлабрада. Именно в испанската столица в началото на XXI век са създадени първите активни асоциации на българите, които развиват разностранна родолюбива дейност. Тук е важно да се отчете не само и не толкова коя хронологично от асоциациите е първа или втора при учредяването, а коя осъществява най-устремно развитие през годините за запазване на българския език, култура и идентичност.

В този контекст не можем да не отдадем дължимото на ефективната дейност на Асоциация „Балкан“ – Мадрид с председател Петя Цанева и Асоциация „Т.А.Н.Г.Р.А.“ – Мадрид с председател Деана Иванова.

Петя Цанева и Асоциация „Балкан“ разработват образователния проект, свързан с изучаването на роден език от българските малчугани в чужбина още във времето, когато не е стартирана Националната програма „Роден език и култура зад граница“. Изпълнена с родолюбие, идеи и енергия, тази асоциация активно сътрудничи при осъществяването на първата програма за българите по мадридско радио, както и на други медии, които работят по представянето на общностите и имиграцията в испанското общество. Петя Цанева взаимодейства много успешно с местната администрация, за да затвърждава визията, колко е важно чрез дейността на една асоциация да се реализират позитивни практики и да се съдейства за интеграцията на имигрантите в обществото.

Контактите – истини, страсти, реалности...

Темата за взаимодействията в същността на българската общност има много особености: разнородни организации, идеи и дейности. Всеки, който е свързан с общуването с тези хора, усеща полъха на родолюбието, промяната в интонацията, когато насреща ти се заговори за конкретен проект или инициатива. В общуването понякога възникват и спорове, припламват искри. По изненадващото е обаче да се замислим не защо, а кога се случва това: когато се влиза „в процедура“ на сътрудничество. Представете си – имате идея в рамките на събор на българите

да предложите не десетминутно включване, а деветдесетминутна специална програма, посветена на българския фолклор. С тази идея излиза Деана Иванова от Асоциация „Т.А.Н.Г.Р.А.“ – Мадрид. През годините родолюбката създава няколко танцови формации, развива капацитет да представи самостоятелни концертни програми не само в Мадрид, но и в други испански градове. С предложена от фолклорния състав към асоциацията ѝ програма Деана Иванова е партньор на българската администрация, когато на туристическо изложение в Мадрид има щанд на България. И пак танцьорите на „Т.А.Н.Г.Р.А.“ – Мадрид изнасят програма от родния фолклор, когато испанската администрация има проект, с който да се представи културното многообразие на ЕС в Деня на Европа.

Фестивалът на българите по света „Аз съм българче“, чийто създател и главно действащо лице е Деана Иванова, се развива много успешно през XXI век. Реализирани са осем успешни издания през годините. Всеки път инициативата предлага три конкурса – за есе, рисунка и словесно-песенно народно творчество, както и гала-концерт на лауреатите. Фестивалът е най-значимата форма за детско творчество на българите по света. Има международен авторитет, развива и умножава контактите между организациите на сънародниците в чужбина. През есента на 2017 година се подготвя деветото издание в Тимишоара, Румъния.

Мадрид – уникален и ефективен в работата с имигрантите

В началото на XXI век в Мадрид се създаде Испанско-български център с основни задачи да консултира в процеса на интеграция нашите сънародници, да организира курсове и логистична подкрепа. Администрацията на Мадрид има своя проект, насочен към интеграцията на имигрантите. Търси партньор да го реализира. Намира го именно сред българската общност. Изборът на мадридската администрация е върху асоциация на българите в испанската столица. С администрирането на проекта се заемат Радина Бонева и Гергана Ценова. Този проект предвижда да се работи за интеграцията не само на българската общност, но и на други чужденци, пребиваващи в столицата. Организацията на българите получава шанс да ползва проект и център за културни дей-

ности и проекти в момент, в който България няма свой културен център в Мадрид. Центърът се превръща в място на десетки инициативи, посветени на българската духовност и култура.

Освен курсове по информатика и компютърна грамотност българите, както и други имигранти, могат да ползват и различни социални услуги. Центърът осъществява редица инициативи и прояви, свързани с изучаването на български и испански език. Развива дейности по усъвършенстване на компютърните умения на хората, консултира българи за създаване на собствена фирма в Испания и т.н. Полезна консултация оказват в центъра на жени, които срещат трудности на пазара на труда. По конкретен испански проект чрез центъра такива хора получават достъп до професионално обучение: кръжоци за дигитална грамотност и информационно-комуникационни технологии. Центърът предлага различни курсове, сред тях и курс по английски език, при това безплатно.

В Мадрид е и представянето на творчеството на големия български поет Никола Вапцаров. Събитието се осъществява на специално тържество, посветено на 100-годишнината от рождението на поета, в Националната мадридска библиотека. А кой е партньорът от страна на българите в Испания на БНР, Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ и българската администрация при реализирането на това голямо събитие? Петя Цанева и Асоциация „Балкан“ – Мадрид.

THE BULGARIAN COMMUNITY IN SPAIN: STRUCTURE, IDENTIFICATION, HORIZON

Dimitar Kararussinov

State Expert, State Agency for Bulgarias Abroad

Abstract

The Bulgarian community in Spain is a relatively small at the start of democratic transition in Bulgaria. At the beginning of 21st c., the interest of Bulgarians to travel to Spain increased sharply. In the biggest cities and provinces, where a few thousand Bulgarians reside, there are numerous organizations of Bulgarian people (Madrid, Valencia, Cataluña, Castilla y

Leon). They engage mainly in cultural and educational projects. The organizations are independent structures: they are not administered, not controlled by the Bulgarian government. The Bulgarian specialized administration sees in them a partner for a joint actions and initiatives. The organizations represent and popularize the Bulgarian culture, spiritually and folklore.